

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ความเจริญก้าวหน้าของสังคมปัจจุบัน เทคโนโลยีข้อมูลข่าวสารเกิดขึ้นมากมายและแพร่หลายไปอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจของประเทศ คนในสังคมจำเป็นต้องปรับตัวเองให้รู้จักแสวงหา เรียนรู้เรื่องราวและเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา โลกของข้อมูลข่าวสารมนุษย์ที่อาศัยอยู่กันคนละประเทศอยู่ห่างไกลกันคนละซีกโลก ถึงแม้ว่าจะแตกต่างกันทางด้านภาษาและเชื้อชาติ แต่ข้อมูลและการสื่อสารจะสามารถส่งถึงกันได้อย่างรวดเร็ว โดยผ่านสื่อต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นหนังสือ หนังสือพิมพ์ วารสาร โดยเฉพาะสื่อเทคโนโลยีใหม่ ๆ หรือสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ เหล่านี้ล้วนมีประโยชน์ต่อผู้อ่านในการนำไปใช้ เพื่อเป็นคติเตือนใจ แก้ปัญหาและพัฒนาตนเองทั้งด้านการศึกษาเล่าเรียน การประกอบอาชีพ ครอบครัว และการดำเนินชีวิตประจำวันให้อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ตลอดจนนำไปใช้ในการพัฒนาสังคม อันจะทำให้ประเทศชาติเจริญก้าวหน้า (ฉวีวรรณ อุทกานันท์, 2542, หน้า 1)

การอ่านเป็นสิ่งสำคัญที่ก่อให้เกิดความรู้ ความคิดที่แตกฉาน อันเป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิต ช่วยให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิต การอ่านช่วยตอบสนองจุดมุ่งหมายต่าง ๆ ของชีวิต อันได้แก่ สนองความอยากรู้อยากเห็น การศึกษาหาความรู้ ความเพลิดเพลินและการพักผ่อนหย่อนใจ ความจรรโลงใจ และเพื่อประโยชน์ในการแก้ปัญหาต่าง ๆ (กัลยา ขวนมาลัย, 2539, หน้า 5) ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ที่ให้ความสำคัญของการอ่าน โดยกำหนดไว้ในมาตรา 24 การจัดกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งได้กำหนดให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติ ให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่าน และเกิดจากการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง (กรมวิชาการ, 2546, หน้า 14) รวมทั้งหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ได้กำหนดจุดหมายซึ่งถือเป็นมาตรฐานการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ คือ มีความคิดสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน รักการอ่าน รักการเขียน และรักการค้นคว้า (กระทรวงศึกษาธิการ, 2544, หน้า 4) นอกจากนี้สาระและมาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ได้กำหนดไว้ในสาระที่ 1 เรื่องการอ่าน ว่าให้ใช้กระบวนการอ่านสร้างความรู้และความคิดไปใช้ตัดสินใจแก้ปัญหาและสร้างวิสัยทัศน์ในการดำเนินชีวิต และมีนิสัยรักการอ่าน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2544, หน้า 18)

การอ่านหนังสือเป็นจุดสำคัญยิ่งในการพัฒนาการทางสมอง ซึ่งสภาพปกตินั้นองค์ความรู้พื้นฐานทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่จะทำให้เข้าใจถึงรากฐานได้อย่างพอเพียงมีความสำคัญในการพัฒนาทักษะพัฒนาองค์ความคิดของสมองทางด้านนี้เป็นอย่างมาก ประเทศที่มีประชากรอ่านหนังสือมากน้อยเพียงใดจะดูจากปริมาณการใช้กระดาษภายในประเทศ ซึ่งประเทศที่พัฒนาแล้วจะมีอัตราส่วนการใช้กระดาษต่อคนต่อปีมากกว่า 100 กิโลกรัม ส่วนประเทศกำลังพัฒนาที่ใช้กระดาษราวครึ่งหนึ่งของประเทศที่พัฒนา ประเทศเกาหลีใต้ มาเลเซียเพื่อนบ้านของเรามีการใช้กระดาษต่อคนต่อปีเท่ากับ 27.6 กิโลกรัม ส่วนประเทศไทยอยู่ที่ 14 กิโลกรัมเท่านั้น จะเห็นได้ว่ามีปริมาณน้อย (พิรศักดิ์ วรสุนทรโรสถ, 2544, หน้า 1) ซึ่งสอดคล้องกับการอภิปราย เรื่อง การอ่านนั้นสำคัญไฉน กล่าวถึงนิสัยรักการอ่านของคนไทยยังอยู่ในระดับน้อยเมื่อเทียบกับคนญี่ปุ่น คนยุโรป และชาติอื่น ๆ ที่มีพัฒนาการทางเศรษฐกิจและสังคมมากกว่า เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ประเทศไทยพัฒนาช้ากว่าชาติที่เจริญด้านการศึกษาระดับมัธยมศึกษา การพัฒนาประเทศนั้น ไม่ใช่พัฒนาเฉพาะการเมืองและเศรษฐกิจเท่านั้น แต่ควรที่จะพัฒนาทุกด้าน โดยเฉพาะนิสัยรักการอ่าน ซึ่งจะเป็นหนทางสำคัญที่จะช่วยให้คนรู้จักคิดวิเคราะห์ สรุปแยกแยะ ศึกษาค้นคว้าด้วยตัวเองอย่างจริงจัง ในปัจจุบันแม้ว่าปริมาณการรู้หนังสือของคนไทยจะเพิ่มมากขึ้น แต่คนไทยยังไม่ค่อยมีนิสัยรักการอ่าน สังเกตได้จากการใช้เวลาว่าง ส่วนใหญ่มักจะปล่อยให้เสียไปโดยเปล่าประโยชน์ องค์การการศึกษาวิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติได้กล่าวว่าประเทศไทยเป็นประเทศด้อยพัฒนาในด้านการอ่าน โดยให้สถิติว่าพลเมืองไทย 50 ล้านคน เฉลี่ยแล้วอ่านหนังสือคนละ 5 หน้ากระดาษต่อปี ซึ่งเป็นปริมาณที่น้อยมาก (2531, หน้า 29) และจากการสรุปผลการสำรวจการอ่านหนังสือของประชากร พ.ศ. 2546 ของ สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (2546, หน้า 1-2) พบว่าประชากรที่มีอายุ 6 ปีขึ้นไปจำนวน 57.8 ล้านคน เป็นผู้อ่านหนังสือ 35.4 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 61.2 และผู้ไม่อ่านหนังสือ 22.4 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 38.8 สำหรับผู้อ่านหนังสือพบว่า เพศชายมีอัตราการอ่านหนังสือสูงกว่าเพศหญิงเล็กน้อย (ร้อยละ 64.8 และร้อยละ 57.7 ตามลำดับ) และพิจารณาตามภาคและเขตปกครองพบว่า ประชากรในกรุงเทพมหานครมีอัตราการอ่านหนังสือสูงที่สุด (ร้อยละ 81.6) รองลงมา คือ ภาคกลาง ภาคใต้ ภาคเหนือ (ร้อยละ 63.5, 61.1 และ 59.2 ตามลำดับ) สำหรับภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีอัตราการอ่านหนังสือต่ำสุด (ร้อยละ 52.8) เมื่อพิจารณาสาเหตุที่ไม่อ่านหนังสือตามกลุ่มอายุ พบว่า ส่วนใหญ่แทบทุกกลุ่มให้เหตุผลว่าชอบฟังวิทยุ ดูทีวีมากกว่า ยกเว้นกลุ่มเด็กอายุ 10-14 ปี ที่ให้เหตุผลว่าไม่ชอบอ่านหรือไม่สนใจถึงร้อยละ 60.9 สำหรับสถานที่ในการอ่านหนังสือ พบว่าผู้อ่านหนังสือส่วนใหญ่อ่านหนังสือที่บ้าน (ร้อยละ 45.5) รองลงมาสถานศึกษา (ร้อยละ 19.4) และสถานที่อ่านหนังสือที่มีประชาชนไปใช้บริการน้อยกว่าร้อยละ 4.0 ได้แก่ ห้องสมุดที่อ่านหนังสือในหมู่บ้าน/ชุมชน ส่วนการส่งเสริมให้ประชาชนรักการอ่านหนังสือ พบว่าประชาชนส่วนใหญ่เห็นว่าหนังสือควรมีราคาถูกลง (ร้อยละ 40.3) รองลงมา คือ ควรมีห้องสมุดประจำหมู่บ้าน/

ชุมชน (ร้อยละ 35.9) ส่งเสริมให้พ่อแม่ปลูกฝังให้เด็กรักการอ่านหนังสือ (ร้อยละ 22.9) โรงเรียนควรมีมาตรการให้นักเรียนอ่านหนังสือนอกเวลาอย่างจริงจัง (ร้อยละ 21.4) และมีการรณรงค์หรือประชาสัมพันธ์ชักจูงใจให้คนอ่านหนังสือมากขึ้น (ร้อยละ 21.2) จากผลสำรวจดังกล่าวมาแล้ว จะเห็นได้ว่าการอ่านควรได้รับการรณรงค์และส่งเสริมให้ประชาชนรักการอ่านมากขึ้น ซึ่งบริษัท แปลนบุ๊กเน็ตจำกัด และสมาคมอนุบาลศึกษาแห่งประเทศไทยในพระราชูปถัมภ์ของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี (ม.ป.ป., หน้า 1-3) ได้กล่าวถึงเหตุผลที่ควรส่งเสริมให้เด็ก ๆ รักการอ่านดังนี้

1. เด็กที่เป็นนักอ่านจะใช้ภาษาได้ดี ทั้งด้านการพูด การเขียน และการเรียบเรียงระบบความคิดก็จะดีขึ้นด้วย
  2. การอ่านช่วยให้เด็กมีความรู้รอบตัวหลากหลาย แม้การอ่านนิยายก็ช่วยเพิ่มความรู้ได้หลายด้าน เช่น ประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ การเมือง และวิทยาศาสตร์
  3. เด็กที่อ่านหนังสือมากจะมีทักษะการอ่านที่ดี ซึ่งจะส่งผลดีต่อการเรียนโดยเฉพาะวิชาที่ต้องใช้ทักษะการอ่าน เช่น วิชาภาษาต่าง ๆ ประวัติศาสตร์ และวิทยาศาสตร์
  4. เมื่อเด็กเกิดปัญหาต่าง ๆ ในชีวิต เด็กที่เป็นนักอ่านจะสามารถจัดการกับปัญหาและยังคงรักษาผลการเรียนที่ดีไว้ได้ ส่วนเด็กที่ไม่ชอบอ่านหนังสือจะประสบกับความยุ่งยากมากกว่า
  5. การอ่านช่วยให้เด็กรับรู้ว่ามีชีวิตมีหลายรูปแบบและซับซ้อน และยังทำให้เขามองโลกกว้างขึ้น มีจิตใจเมตตา เห็นอกเห็นใจ และเข้าใจจิตใจผู้อื่นอีกด้วย
  6. การอ่านกระตุ้นให้เด็กเกิดแรงบันดาลใจ เช่น เด็กอ่านนิยายวิทยาศาสตร์ ก็เกิดแรงบันดาลใจอยากเป็นนักวิทยาศาสตร์ ส่วนเด็กที่อ่านเรื่องราวของกองทัพอากาศมักสนใจด้านการบิน ไม่ว่าเด็กจะอยู่ในสภาพแวดล้อมที่จำกัดแค่ไหน หนังสือจะช่วยพาพวกเขาไปสู่โลกแห่งจินตนาการได้ตามต้องการ
  7. การอ่านมีส่วนทำให้เด็กมีความคิดที่เป็นเหตุเป็นผลเข้าใจการโต้แย้งและนำสิ่งต่าง ๆ ที่รับฟังมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ได้
  8. การอ่านเป็นความสุขช่วงหนึ่งของชีวิต เด็กที่ได้นั่งอ่านนิยายเรื่องตื่นเต้นในเก้าอี้นุ่มสบาย ๆ อ่านการ์ตูนสนุก ๆ ขณะนอนอาบแดดบนชายหาด อ่านนิยายโรแมนติกก่อนเคลิ้มหลับไป เป็นชีวิตที่มีความสุขมากสำหรับพวกเขา
  9. เด็กที่รักการอ่านตั้งแต่ยังเด็ก เมื่อโตขึ้นจะอ่านหนังสือเยอะและเป็นนักอ่านที่ดี
- การอ่านมิใช่ทักษะที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ เป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อให้สามารถเรียนรู้เรื่องต่าง ๆ ที่มีการบันทึกไว้ด้วยตัวหนังสือในภาษาแต่ละภาษา ต้องเรียนจึงจะรู้จักตัวอักษร และต้องอ่านคำเขียนหรือคำที่ตีพิมพ์ สำหรับคนบางคนการเรียนอ่านเป็นการยาก ต้องอาศัยการแนะนำ สอนฝึกฝนด้วยตนเองและมีโอกาสอ่าน การที่จะรู้หนังสือให้ความรู้และ

ความเพลิดเพลินอย่างไร ก็ต้องหัดอ่านให้ได้แตกฉาน ก่อนถึงเวลานั้นจะต้องมีผู้บอกให้รู้ว่าหนังสือจะให้ประโยชน์แก่ผู้อ่านอย่างไรบ้าง ในระยะแรกเริ่มการเรียนอ่าน หรือแม้ก่อนหน้าการเรียนอ่าน จะต้องมีการแนะนำให้รู้จักหนังสือ เราใจให้เกิดความอยากอ่าน (กรมวิชาการ, 2543, หน้า 73) ดังนั้น การส่งเสริมการอ่าน จำเป็นต้องได้รับการกระตุ้นและส่งเสริมการอ่านอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอจากทุกฝ่าย อันได้แก่ พ่อแม่ ผู้ปกครอง โรงเรียน ชุมชน หน่วยงาน และประเทศ ที่จะจัดสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ที่เป็นปัจจัยส่งผลให้ผู้เรียนมีนิสัยรักการอ่านและสามารถแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง และเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งกฎบัตรสากลว่าด้วยหนังสือ (คุณหญิงแม้นมาส ชวลิต, 2544, หน้า 65) ในมาตรา 7 ได้ให้ความสำคัญห้องสมุดว่า ห้องสมุดเป็นแหล่งกลางในการกระจายหนังสือให้ถึงบุคคล บ่อยครั้งที่ห้องสมุดเป็นวิถีทางที่ได้ผลที่สุดที่จะนำสิ่งตีพิมพ์ไปสู่ผู้อ่านในฐานะที่เป็นบริการเพื่อสาธารณะประโยชน์ ห้องสมุดส่งเสริมการอ่าน ซึ่งจะนำไปสู่ความก้าวหน้าผาสุกของแต่ละบุคคลไปสู่การศึกษาตลอดชีวิต ความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจและสังคม บริการห้องสมุดควรสอดคล้องกับความต้องการและศักยภาพ ห้องสมุดไม่ควรมีอยู่เฉพาะในเมืองใหญ่เท่านั้น หากควรมีอยู่ทุกแห่งชุมชน โดยเฉพาะในชนบทซึ่งมีขอบเขตกว้างขวาง และขาดแคลนหนังสืออยู่เสมอ โรงเรียนแต่ละโรง ชุมชนแต่ละแห่ง ควรมีห้องสมุดหนึ่งแห่งเป็นอย่างน้อย แต่ละแห่งต้องมีบรรณารักษ์ที่มีวุฒิ และมีงบประมาณเพียงพอสำหรับซื้อหนังสือ

จากการประชุมผู้แทนสมาชิกประเทศในแถบเอเชียแปซิฟิกจาก 17 ประเทศ ซึ่งจัดโดยศูนย์วัฒนธรรมแห่งเอเชียของยูเนสโก (กรมการศึกษานอกโรงเรียน, 2544, หน้า 4-6) ได้สรุปประเด็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับพ่อแม่ ผู้ปกครอง และ โรงเรียนในการส่งเสริมการอ่านไว้ดังนี้

1. บทบาทของครูและผู้ปกครอง ได้แก่ ครูไม่ได้กระตุ้นให้เด็กอ่านหนังสืออื่นนอกจากหนังสือเรียน พ่อแม่ไม่ให้ความสนใจกับการอ่านของนักเรียนมากนักเมื่อเทียบกับความนิยมด้านวัตถุและกิจกรรมทางสังคม พ่อแม่ไม่ได้ส่งเสริมการอ่านของนักเรียน ครูและผู้ปกครองไม่ทราบว่าเด็กชอบหนังสือประเภทใด และไม่ได้ส่งเสริมให้เด็กอ่านหนังสือ ครูและบรรณารักษ์ไม่ได้ฝึกฝนมาเพียงพอที่จะกระตุ้น เร่งเร้าให้เกิดนิสัยรักการอ่านขึ้น และ โรงเรียนไม่จัดเวลาเหลือไว้ให้เด็กอ่านหนังสืออื่น ๆ มากขึ้น

2. ขาดแคลนสิ่งอำนวยความสะดวกในห้องสมุด และขาดการฝึกอบรมบุคลากร ได้แก่ ห้องสมุดในชนบทและชุมชนแออัด ขาดแคลนวัสดุ สิ่งอำนวยความสะดวก ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจถึงประโยชน์ของห้องสมุดน้อยมาก สิ่งอำนวยความสะดวกในห้องสมุดมีคุณภาพไม่ดีพอ และบรรณารักษ์ไม่ได้รับการอบรมมาในเรื่องที่จะปลูกฝังให้เห็นว่าการอ่านก่อให้เกิดความสนุกสนานเพลิดเพลินได้

3. นโยบายและการวางแผนทางการศึกษาเพื่อส่งเสริมการอ่านยังอยู่ในระดับน้อยมาก ได้แก่ นโยบายทางการศึกษาไม่ได้มุ่งเพื่อพัฒนาทางสติปัญญา และเกิดการแสวงหาความรู้ ระบบ

การศึกษาเน้นเพียงการสอบให้ผ่านเท่านั้น จึงไม่มีเวลาอื่นเหลือไว้ในหลักสูตรมากพอที่จะเสริมสร้างนิสัยรักการอ่าน อัตราการรู้หนังสือของประชาชนยังอยู่ในระดับต่ำ ความสามารถในการอ่านก็ลดน้อยถอยลงไป มีการออกกลางคันของผู้รู้หนังสือใหม่ และยังมีผู้ไม่รู้หนังสืออยู่อีกมาก

จากการศึกษางานวิจัยของ อภินันท์ สวัสดิ์พงษ์ (2531) ได้ศึกษาการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านของครูบรรณารักษ์ห้องสมุด โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร พบว่าปัญหาในการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน คือ ด้านงบประมาณและการเงิน ด้านวัสดุอุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้ ด้านสถานที่จัด และด้านบุคลากร และครูบรรณารักษ์ที่มีวุฒิการศึกษาที่มีความรู้ทางบรรณารักษศาสตร์ และไม่มีความรู้ทางบรรณารักษศาสตร์มีปัญหาในการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านโดยรวมและแต่ละด้านแตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับ อารมย์ พรหมรัตน์พันธ์ (2541) ได้ศึกษาการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านของห้องสมุด โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่าปัญหาการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านของครูบรรณารักษ์ คือ งบประมาณ บุคลากร วัสดุ และสถานที่ ซึ่งสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ล้วนเป็นปัญหาในการส่งเสริมการอ่าน ถึงแม้แนวคิดและการดำเนินงานจากหน่วยงานต่าง ๆ ในการส่งเสริมการอ่านมีมาช้านานแล้วก็ตาม แต่ปัจจัยหลายประการที่ไม่เอื้อต่อการส่งเสริมการอ่าน

จากสภาพปัญหาและเหตุผลดังที่กล่าวโดยสรุปข้างต้น จึงทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาปัญหาการส่งเสริมการอ่านของห้องสมุด โรงเรียนประถมศึกษา ในกรุงเทพมหานคร ใน 4 ด้าน คือ ด้านการจัดการห้องสมุด ด้านการสอนวิธีการใช้ห้องสมุด ด้านการใช้ห้องสมุดเพื่อการเรียนการสอน และด้านการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการส่งเสริมการอ่านว่าเป็นอย่างใด และอยู่ในระดับใด พร้อมทั้งหาแนวทางการส่งเสริมการอ่าน เพื่อให้ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน ครูบรรณารักษ์ และผู้ที่เกี่ยวข้องนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาให้ผู้เรียนมีนิสัยรักการอ่าน อันจะส่งผลให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามจุดหมายของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาการส่งเสริมการอ่านของห้องสมุด โรงเรียนประถมศึกษา ในกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อเปรียบเทียบปัญหาการส่งเสริมการอ่านของห้องสมุด โรงเรียนประถมศึกษา ในกรุงเทพมหานคร จำแนกตามสังกัดของโรงเรียน และประสิทธิภาพในการทำงานของครูบรรณารักษ์
3. เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมการอ่านของห้องสมุด โรงเรียนประถมศึกษา ในกรุงเทพมหานคร ตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

ความสำคัญของการวิจัย

1. ผลการวิจัยครั้งนี้ จะเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน และครูบรรณารักษ์ ที่จะร่วมมือกันในการวางแผนการส่งเสริมการอ่านของห้องสมุดโรงเรียนประถมศึกษาให้มี ประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยเฉพาะการดำเนินงานในด้านการจัดการห้องสมุด ด้านการสอน วิธีการใช้ห้องสมุด ด้านการใช้ห้องสมุดเพื่อการเรียนการสอน และด้านการจัดกิจกรรมส่งเสริม การอ่าน

2. เป็นแนวทางให้แก่ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน ครูบรรณารักษ์ และผู้ที่เกี่ยวข้อง ในการส่งเสริมการอ่านของห้องสมุดโรงเรียนประถมศึกษาได้ตรงกับความต้องการ อันจะส่งผลให้ ผู้เรียนมีนิสัยรักการอ่านที่ยั่งยืนได้

3. เป็นแนวทางให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการสนับสนุนส่งเสริมการอ่านให้ ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามจุดหมายของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544

คำถามของการวิจัย

1. ปัญหาการส่งเสริมการอ่านของห้องสมุดโรงเรียนประถมศึกษาในกรุงเทพมหานคร อยู่ในระดับใด
2. ปัญหาการส่งเสริมการอ่านของห้องสมุดโรงเรียนประถมศึกษาในกรุงเทพมหานคร จำแนกตามสังกัดของโรงเรียน และประสบการณ์ในการทำงานของครูบรรณารักษ์แตกต่างกัน หรือไม่
3. ผู้เชี่ยวชาญมีแนวทางการส่งเสริมการอ่านของห้องสมุดโรงเรียนประถมศึกษาอย่างไรบ้าง

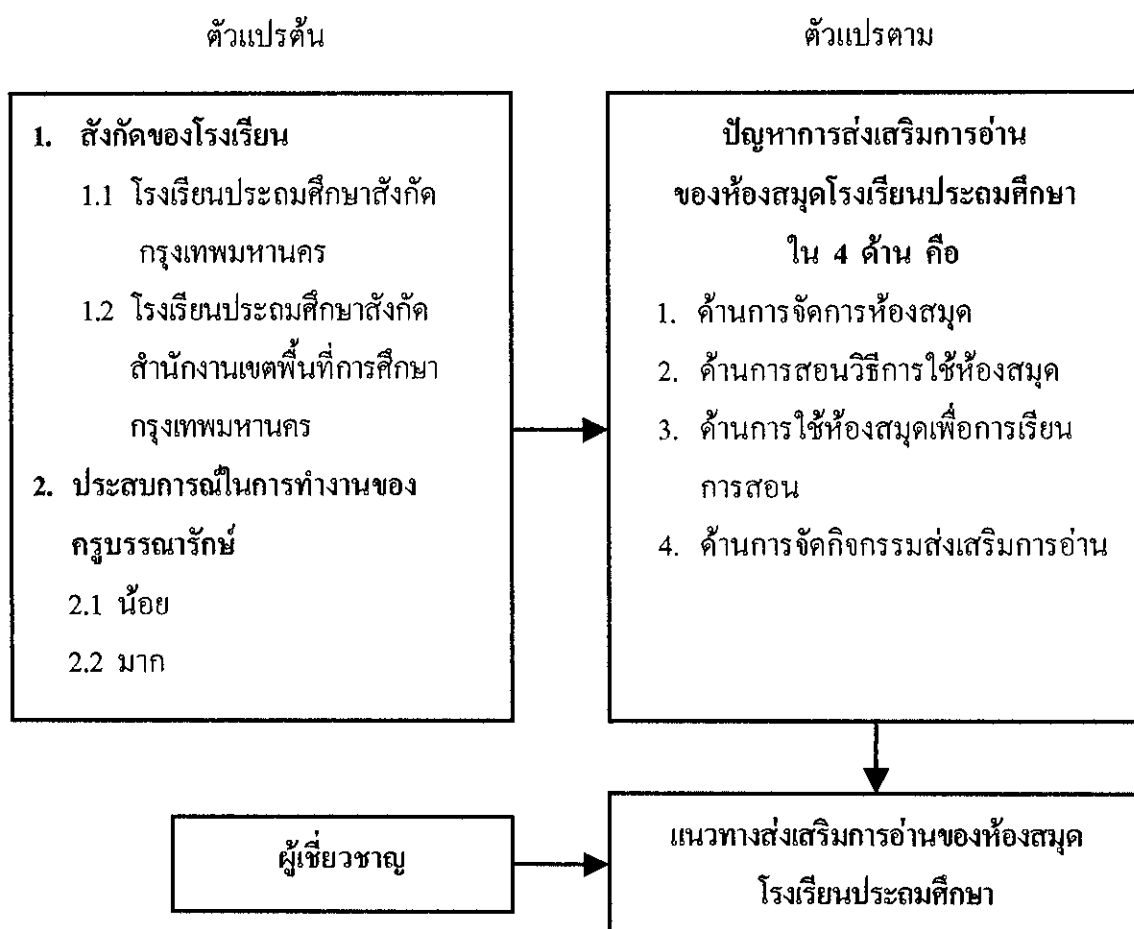
สมมติฐานของการวิจัย

1. ปัญหาการส่งเสริมการอ่านของห้องสมุดโรงเรียนประถมศึกษาในกรุงเทพมหานคร จำแนกตามสังกัดของโรงเรียนแตกต่างกัน
2. ปัญหาการส่งเสริมการอ่านของห้องสมุดโรงเรียนประถมศึกษาในกรุงเทพมหานคร จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงานของครูบรรณารักษ์แตกต่างกัน

กรอบความคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาปัญหาและแนวทางการส่งเสริมการอ่านของห้องสมุดโรงเรียนประถมศึกษาในกรุงเทพมหานคร โดยผู้วิจัยได้ศึกษาสังกัดของโรงเรียน และประสบการณ์ในการทำงานของครูบรรณารักษ์ในโรงเรียนประถมศึกษาที่ส่งผลต่อปัญหาการส่งเสริมการอ่านของห้องสมุดโรงเรียนประถมศึกษา โดยอาศัยแนวคิดของกรมวิชาการและจากการศึกษาค้นคว้าสรุปเป็นกรอบแนวคิดใน 4 ด้าน คือ ด้านการจัดการห้องสมุด ด้านการสอนวิธีการใช้ห้องสมุด ด้านการใช้ห้องสมุดเพื่อการเรียนการสอน และ ด้านการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน เมื่อผู้วิจัยได้ศึกษาปัญหาการส่งเสริมการอ่านของห้องสมุดโรงเรียนประถมศึกษาในกรุงเทพมหานครแล้วนำมาสังเคราะห์เพื่อขอแนวคิดหาแนวทางการส่งเสริมการอ่านจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 17 คน

จากแนวคิดและการศึกษาค้นคว้าดังกล่าว ผู้วิจัยได้นำมาสรุปเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยครั้งนี้ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบความคิดในการวิจัย

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยสนใจจะศึกษาปัญหาและหาแนวทางที่เหมาะสมในการส่งเสริมการอ่านของห้องสมุดโรงเรียนประถมศึกษาในกรุงเทพมหานคร โดยมีขอบเขตดังนี้

1.1 ปัญหาการส่งเสริมการอ่านของห้องสมุดโรงเรียนประถมศึกษาในกรุงเทพมหานคร แบ่งออกเป็น 4 ด้าน คือ

1.1.1 ด้านการจัดการห้องสมุด

1.1.2 ด้านการสอนวิธีการใช้ห้องสมุด

1.1.3 ด้านการใช้ห้องสมุดเพื่อการเรียนการสอน

1.1.4 ด้านการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน

1.2 แนวทางการส่งเสริมการอ่านของห้องสมุดโรงเรียนประถมศึกษาในกรุงเทพมหานคร

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 431 คน และครูบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1, 2 และ 3 จำนวน 38 คน

2.2 กลุ่มตัวอย่างได้จากการสุ่มประชากร คือ ครูบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 205 คน และครูบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1, 2 และ 3 จำนวน 35 คน รวม 240 คน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) และใช้ตารางกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของ เครจซี่ และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970, pp. 607-610) และผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 17 คน

3. ตัวแปรที่ศึกษา

3.1 ตัวแปรต้น แบ่งออกเป็น

3.1.1 สังกัดของโรงเรียน

3.1.1.1 โรงเรียนประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร

3.1.1.2 โรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร

เขต 1, 2 และ 3

3.1.2 ประสิทธิภาพในการทำงานของครูบรรณารักษ์

3.1.2.1 น้อย

3.1.2.2 มาก

3.2 ตัวแปรตาม แบ่งออกเป็น

3.2.1 ปัญหาการส่งเสริมการอ่านของห้องสมุดโรงเรียนประถมศึกษา แบ่งออกเป็น 4 ด้าน คือ

3.2.1.1 ด้านการจัดการห้องสมุด

3.2.1.2 ด้านการสอนวิธีการใช้ห้องสมุด

3.2.1.3 ด้านการใช้ห้องสมุดเพื่อการเรียนการสอน

3.2.1.4 ด้านการจัดกิจกรรมกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน

3.2.2 แนวทางการส่งเสริมการอ่านของห้องสมุดโรงเรียนประถมศึกษา

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. ปัญหาการส่งเสริมการอ่าน หมายถึง อุปสรรคหรือข้อขัดข้องต่าง ๆ ที่เป็นสาเหตุให้การส่งเสริมการอ่านของห้องสมุด โรงเรียนประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1, 2 และ 3 ไม่บรรลุตามเป้าหมาย ซึ่งครอบคลุมใน 4 ด้าน คือ ด้านการจัดการห้องสมุด ด้านการสอนวิธีการใช้ห้องสมุด ด้านการใช้ห้องสมุดเพื่อการเรียนการสอน และด้านการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน วัดได้จากแบบสอบถามของครูบรรณารักษ์ โดยใช้แบบสอบถามแบบประมาณค่า 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด ดังนี้

1.1 ด้านการจัดการห้องสมุด หมายถึง การดำเนินงานให้ห้องสมุดเป็นแหล่งความรู้ในการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านให้แก่ผู้เรียน

1.2 ด้านการสอนวิธีการใช้ห้องสมุด หมายถึง กระบวนการจัดประสบการณ์เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ มีทักษะในการใช้ห้องสมุดและแหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ และเกิดนิสัยที่ดีในการรู้จักแสวงหาความรู้ด้วยตนเองและรักการอ่าน

1.3 ด้านการใช้ห้องสมุดเพื่อการเรียนการสอน หมายถึง วิธีการที่ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้เรียนเกิดทักษะกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเองโดยความร่วมมือของครูผู้สอนและครูบรรณารักษ์ในการวางแผนสร้างประสบการณ์ในการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความถนัด ความสามารถของผู้เรียนด้วยการใช้วัสดุสารนิเทศและบริการต่าง ๆ ที่มีอยู่ในห้องสมุดให้เกิดประโยชน์

1.4 ด้านการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน หมายถึง การกระทำต่าง ๆ เพื่อกระตุ้นชักจูงให้ผู้เรียนเกิดความสนใจในการอ่าน เห็นความสำคัญและความจำเป็นของการอ่านหนังสือเพื่อปลูกฝังนิสัยรักการอ่านโดยผู้จัดกิจกรรมจะต้องนำกิจกรรมนั้น ๆ ไปสู่การอ่านเสมอ

2. แนวทางการส่งเสริมการอ่าน หมายถึง วิธีการหรือข้อเสนอแนะที่จะช่วยการส่งเสริมการอ่านของห้องสมุดในโรงเรียนประถมศึกษา ใน 4 ด้าน คือ ด้านการจัดการห้องสมุด

ด้านการสอนวิธีการใช้ห้องสมุด ด้านการใช้ห้องสมุดเพื่อการเรียนการสอน และด้านการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน ซึ่งได้มาจากแนวคิดของผู้เชี่ยวชาญ

3. โรงเรียนประถมศึกษา หมายถึง สถานศึกษาของรัฐที่เปิดสอนในระดับชั้นประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1, 2 และ 3

4. ครูบรรณารักษ์ หมายถึง ครูผู้ที่ได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบการดำเนินงานห้องสมุดในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1, 2 และ 3

5. ประสบการณ์ในการทำงาน หมายถึง จำนวนระยะเวลาเป็นปีในการปฏิบัติหน้าที่เป็นครูบรรณารักษ์ ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ระดับ

5.1 ประสบการณ์น้อย หมายถึง ระยะเวลาในการดำรงตำแหน่งครูบรรณารักษ์มาแล้วที่น้อยกว่าค่าเฉลี่ย ซึ่งงานวิจัยครั้งนี้ มีเวลา 5 ปี

5.2 ประสบการณ์มาก หมายถึง ระยะเวลาในการดำรงตำแหน่งครูบรรณารักษ์มาแล้วที่มากกว่าค่าเฉลี่ย ซึ่งงานวิจัยครั้งนี้ มีเวลา 5 ปี

6. ผู้เชี่ยวชาญ หมายถึง บุคคลผู้ที่มีความรู้และประสบการณ์ในการส่งเสริมการอ่าน ซึ่งครอบคลุมใน 4 ด้าน คือ ด้านการจัดการห้องสมุด ด้านการสอนวิธีการใช้ห้องสมุด ด้านการใช้ห้องสมุดเพื่อการเรียนการสอน และด้านการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน และเป็นที่ยอมรับของบุคคลทั่วไป ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้บริหาร ผู้เชี่ยวชาญ อาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา จากหน่วยงานต่างๆ